

ענינו של היום

1 ב'הושענא רבא. גמר התיחות של הדין המחזיל בראש השנה. בתחלת הדין. בראש השנה ויום הכפורים. כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון תסקרים כל אחד לעצמו. ונחג המוכות גידון העולם ככללותו על המים ועל ברכת הסירות והחבואות. ויום השביעי של חג. הוא יום הושענא רבא. הוא יום התיחות האחרון של הדין. הוא. ולפי שתי האדם הלויים במים. והכל הולך אחר התיחות. לכך דומה הושענא רבא במקצת ליום הכפורים. ומרבית בו בחפלה ובחשובה כעין יום הכפורים. ועוד משלו בזה החמשים הקדומים וכרונום לברכה משל האמרו: 'מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא' וסדרי המשפט של לו דומה לאלו —

20 במלכותא דארעא. מלך שחאו רחום ורצוי כשהוא דן את הדין. אם הוא מוצא וכוה — חותך את הדין מיד. ואם לאו — משהה אותו בשביל שהסגורים ילמדו וכוה. לאור זמן הוא חותך את הדין. חתך לרחמים — מודיעו מיד. ואם לאו — מעבד גור הדין בידו. 'שמא ימצא ונודון זכות ומקרק מר הדין והוסכו לרחמים. לבסוף מטר פתקו ביד שליחיו אם למות ואם לחיים טובים. והשליחים יוצאים ונאים לעשות דין או רחמים. היו הפתקים של רחמים — שוב אינם משתנים לשל דין. חיו של דין — אפשר שיחטבו לרחמים בשעה אחרונה. כיצד? הרי שיגא גור דין שמה במלכותו של המלך ועושה כל מורוהו בשמחה. — מה הם אמורים? לא זה שנגור עליו כד. הוא הנראה לפנינו כד. איש אחר הוא: ותחרין למלך. האף הוא מסכים עמהם ואומר איש אחר הוא. קרעו גור דינו ותחמו עליו לחיים טובים —

3 וי"ל הענין דאם כי תשובה תלוי בחרטה ע העבר. כדמשמע מענין היודי ושאר עניני תשובה הוי עיקר התשובה היא הקבלה לעתיד בחי' אהי דהיינו כשיהודי. אומר מה שהי' הי' מכאן ואילך אה אחר. וכמו שהבאנו דכרי כעל התולדות ז"ע בעני שלושה ספרים נפתחים בריה, שפותחים לפני האר שלושה ספרים חדשים ואומרים לו שיכתוב עצב כאחד מהם. היינו כפי מה שמקבל ע"ע להכא. וא מקבל להיות מהצדיקים גמורים הריהו נכתב ונחת לאלהר לחיים.

15 יום הכ"א כגימ' אהי"ה לאחר כל ימי התשובה, כי בו יכול איש יהודי להגיע לעיקר ענין התשובה ולומר אהי, מעתה ואילך אהי אחר.

15 וכאמור זה ענין הגמר חתימה טובה ביום הושענא רבא. כי חותם ענינו החלטה סופית וגמר הדבר, ע"ד שעוסקים ודנים בענין כלשהו, שכל זמן שלא חתמו עדיין אינו מוחלט, והחתימה היא גמר הדבר. כן לגבי כל הקבלות שהיו מקבל על עצמו כאלל ובימים הנוראים, היום הזה הוא יום החתימה על כל מה

20 שקיבל ע"ע בחלטה סופית שאין לאחרי ולא כלום. וכאמור מרן בב"א ז"ע, מי יתן סהור מטמא לא אחר. "איין מאל ניין". בכדי להתחפך מטמא לטהור צריכה להיות החלטה סופית אחת ולתמיד, ולא החלטה החוזרת על עצמה כל יום מחדש. והנה זה תפקיד וסגולת יום הושע"ד לקבל החלטה סופית כחוחם על לכך כחותם על זרועך, ואז ה' צלך, כמאמר הכעש"ט הק' שהנהגה מלמעלה היא ע"ד התנהגות האדם כדרך הצל, וזוכה לגמר חתימה טובה מלמעלה. ובאשר יהודי מקבל עליו להתנהג בהנהגה חדשה, כמ"כ גם מלמעלה מתחדשת עליו הנהגה חדשה לטובה. שיתנהגו עמו מעתה רק בחסד וברחמים.

5 יש להתבונן בענין ערבה הניטלת בהור' בפני עצמה, שערבה אין בה לא טעם ולא ריח. ורומות לאנשים שאין בהם לא תורה ולא מצוות, ובכל ימות החג הניטלת בצירוף שאר מינים שבלולב היא כמו חלבנה שבסממני הקטורת, אי"כ למה אנו נוטלין אותה בפני עצמה:

10 ונראה משום שאו נפחח מקור בחירת ישראל שהיא למעלה מן הטעם. והיינו כי הור' הוא יום כ"ו לבריאת העולם בכ"ה באלול גמטריא של שם הוי' ב"ה וב"ש.

15 ובהור' הוא יום הכ"ו הוא נגד יו"ד שביו"ד שבשם שהוא ראשית המציאות וראשית המחשבה, והוא מקור ישראל בסוד ישראל עלו במחשבה. ואז נרצה כל איש ישראל, יהי איד שיהי' ואעפ"כ ישראל הוא, ואף שתעה כשה אובד, מ"מ עוד יבוא יום ויבואו האובדים בארץ אשור וגו' ולא ידח ממנו נדח. ובאשר אז מאירה המחשבה היא מראשית אחרית.

20 ע"כ המצוה או בערבה לבדה לרמות על ענין זה. ובגמ' סוכה (מ"ג:) מעשה פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת והביאו מרביות של ערבה מע"ש והגיהוהם בעורה והבייתוסים כבשום תחת האבנים למחר הכירום עמי הארץ ושמוסם מתחת האבנים והביאום הכתנים וקפום בצדי המזבח. נראה שבכוונה הביאו מעשה זה להראות שגם עמי הארץ שאין בהם לא טעם ולא ריח הביאו טובה ביום זה, ואע"ג דאינהו לא חזו מוליהו חזו שיום זה בא לקרב גם אותם לאביהן שבשמים. וממילא כמים הפנים אל פנים נתעורר או אצל ישראל עצם האהבה להיות לעם להשי' למעלה מהטעם, ואף שעדיין איננו מרגיש מתיקות העבודה, ואף טרם שטעמו וראו כי טוב, נתעוררה האהבה שאינה תלוי בדבר שאין לה בטילה עולמית:

אף במלכותא דרקייעא כך. בראש השנה כל באי העולם עובדים לפני הקב"ה צדיקים גמורים נכתבין ונחמין לאלהר לחיים. בינונים תלויים וקומרים ער יום הכפורים ונחמין ביום הכפורים. וגמר התיחות הוא כהושענא רבא ונמשך עד הסכמת הבורק של יום שמיני עצרת. לכן מרבית בחפלה ובחבואות הושענא רבא שהוא שביעי לטובות, ומתעוררים בחשונה, ומעוררים רחמים הרשים: ואפילו כבר היה גור דין קשה. קרעו אתו וכוהבים בשמים "פתקים" טובים. וביום השמיני — עצרת הוא לכל ישראל שגעצין לפני המקום ואומרים לפניו: קשה עלינו מרידתנו ממצוותיך. אפילו נגמרו מצוות טובה ולולב וקרבנות הוב ונסוך המים — הרי אנו נעצין לפניך וסמחים בך. ואז באים שליחי מפלה

30 ומצואים את כל ישראל שמחים לפני המקום שמחת אהבה. ואפילו היו ביניהם גידונים לרעה — אין הרעה שובעת בהם, אנשים אחרים הם. אוהביו של הקב"ה ושמחים בו ובכל מצוהיו.

4 הדם נגד נ' האבות הק' תנ"ח ופסי' המדרש הוא נגד כפל המלות שיש בהם ריח בלי טעם והערבה שהוא בחי' משה ואהרן ט"ח עפי' סוד. והוא נגד הריקנים שאין בהם לא טעם וריח בלי תורה ומלות. והייט כי האבות הק' התשבו כח קדושה זו לבניהם שיש בהם ערפי ריח מלות כש"נ וירח את ריח בנדיו ריח בוגדים והייט ששפי ישראל כחלאים מלות כרישון אמנם משה ואהרן שהי' מנהיגי ופרנסי הדור כש"נ נחית כלאן עמך ביד משה ואהרן הי' בהם הכח לקשר בהשרש אפי' נפשות הללו שאין בהם כפועל לא טעם תורה ולא ריח מלות. והנה כבר דברט שיעקב אפי"ה עשה רשימה ראשונה של בחי' סוכה כש"נ ויעקב נסע סוכתה וכמו שדברט למעלה כאשר נקרא שמו ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל כי מקודם נחמ' ויאבק איש עמו וירא כי לא יוכל לו ויגע כפק יריכו כדריקים שילאו מחט היינו שעכ"פ על זרעו הי' לו טעמה ונס על זה יתקן כש"נ ויבא יעקב שלם ואלו למקנהו עשה-סוכות והייט שנתברר לו שהוא וצניו שהמה מקנהו וקניניו כמה מקושרים בשורש הקדושה מהאור מקיף ככלל. אמנם זה הי' כוחו רק למי שיש בו עכ"פ ריח מלות כש"נ בו נקבלות הכרכות מחציו וירח את ריח בוגדיו וככלל. אמנם משה ואהרן שהי' שושבינא דתלכא ומטרוניאח 25 להמשיך ולהשריש הקדושה בכל כנס"י ולהוליאח ממלרסי ולפעוט אותם לנוי אחד בארץ פעלו אז נמנות הסוכה כעת יליאת מלרים להמשיך האור מקיף מחקום נצוה מאור נעלה להתקשר בהשרש גם הריקנים בישראל והירודים מאור גם אם אין להם על הנון שום זכות מלידס לא טעם תורה ולא ריח מלות כי כן הוא הנהגתו ית' שדייקא כנפש הנשפל צרידה נחלה מופיע עליו הארה גדולה מהשרש כדי להנביוהו. וגם נעמת משה ואהרן היו בשרש עליון למעלה ממדרגת האבות הק' כדאי' 35 האבות כמרקלין ומשה ואהרן בקישון ונס נדרש וננה מלכות מלך ממשה ופי"ח הי' בהם כח להפעלות גם היותר נמוכים כנ"ל. והו המנין במקום שפלי סוכנה שומדים לדיקים נמורים אינם יכולים לפמוד

כ"ה
ל' ע"ה
ג' ע"ה

מצות ערבה בהושענא רבה שבחרו חכמינו ז"ל בערבה יותר מבכר המינים. אף כי הוא נגד אותם שאין בהם טעם וריח³³. כי באמת מזה ניכר יותר דביקות בני ישראל לה' יתברך. כי מאין בא חביבות בני אדם הללו. רק שבני ישראל נקראו בניו אלוקים³⁴. ויש בכל איש ישראל דביקות בה' אלוקים³⁵ כמו שכתוב (דברים ה, ד) ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם כו'. כתיב (שה"ש א, ב) ישקני מגשיקות כו' טובים דודין מיין. פירוש נשיקה כמו השקה במים שעל ידי שמתדבק לשורשו נעשה טהור. כן התורה שנקראת מים³⁶ ניתן לבני ישראל כמו שאומרים³⁷ חיי עולם נטע בתוכינו. בחינת תורה שבעל פה³⁸ שהוא פלא גדול שחכמים יכולין להוסיף על התורה. ודבריהם עושים רושם בשמים כמו שכתוב (תהלים מ, א) לאל גומר עלי. ועל זה נאמר (שה"ש א, ב) טובים דודין מיין³⁹ כי נסכים

בכל השנה מיין. והוא מצות ומעשים טובים שבני ישראל מטגלין להקב"ה שיש לו נחת רוח מבני ישראל ולא מאומות. ובסוכות מים⁴⁰. הענין שגם בלי המעשים רק מצד עצם הבריאה יש גם כן דביקות עצום לבני ישראל יותר מכל האומות. זה נתברר בסוכות. ולכן צריך הגנה כמו שכתבנו לעיל. ובני ישראל שמוחזין יותר בנקודה הזו שנטבע בהם מצד הבריאה ממה שזוכין על ידי מעשיהם. כי מה יכול לפעול מעשה בשר ודם. זה שכתוב טובים דודין שבא מהקב"ה מצד חלק ה' עמו (דברים לב, טו). ממה שזוכין על ידי מעשינו כנ"ל:

וכתיב (ישעיה לב, ט) אשריכם זורעין על כל מים משלחי רגל כו'. דכתיב (תהלים צו, יא) אור זרוע לצדיק. ועמך כולם צדיקים (ישעיה ס, כא). ויש נקודה פנימית כנ"ל בכל איש ישראל מצד הטבע כנ"ל. רק שמתגלה אחר הסרת החיצוניות וזה שכתוב (ישעיה לב, ט) משלחי רגל כו'. ולכן אחר ראש השנה ויום הכפורים מתגלה בחינת סוכות כנ"ל. ובהושענא רבה בני ישראל שמוחזין בבחינת ערבה דוקא אף בלי טעם וריח⁴¹ כנ"ל:

ערבה דוקא אף בלי טעם וריח⁴¹ כנ"ל:

ודוגמא לזה הוא שמ"ע שהוא הנקודה הפנימית מכל הימים שעברו ר"ה יו"כ וסוכות. והוא קבלת עול מלכות שמים באמת ובלב תמים. וביחוד הכונה להשיי בלי שום עירוב כונה וזהו תכלית הכל. וכ"כ זקני וצללה"ה מקצק הגיד כי יותר נוח לגוף לקבל על עצמו כל מיני סיגופים שבעולם מלקבל על עצמו עול מלכות שמים. ואין סיגוף גדול לגוף יותר מלהיות תחת עול מלכות שמים להתנהג בכל עניניו רק עפ"י התורה עכ"ד. ובאשר שזה תכלית הכל עומדים כנגד זה כל כחות החיצונים לבלבלו לערבו להממו ולהבהילו. והם סובבים את זו הנקודה מכל צד בכל טעדיק למנוע את האדם מלכות נקודה זו. וזהו דוגמת חומת יריחו. ובהקפות של סוכות ובהיר"ד שבע פעמים מפילין את החומה ובה זמן היותר גבון לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה כנ"ל. ובשמ"ע עושין הקפות עם ס"ת. היינו בזה עושין חומה קדושה לכל יתקרבו עוד כחות החיצונים. והיא התורה. כי התורה היא חומה בצורה בפני החיצוניות מגינת ומצלא. והו הענין שבשמ"ע מקיפין בס"ת:

הענין שבשמ"ע מקיפין בס"ת:

בענין שמחת תורה בשמיני עצרת. כי בראש שנה מתחדש סדר הבריאה. ולכן הבריאה ונשתנה הסדר מכל ימי השנה. הוא באמת דרך התשובה שהקב"ה פותח יד לקבל שבים. וכמו שהמדה בשמים כך למטה. בני ישראל מכניסין עצמן בכלל הבריאה. וכמו כן החסידים היוודים בסוכות יש מהם גם לע' אומות. לכן יש ע' פרים עד שמיני עצרת⁴² שנגמר כל התיקון. עד שחוזר ההנהגה על פי דרך התורה שהוא עולם התיקון. וכמו שהיה זמן מבריאת העולם עד שהיה התיקון כראוי כך הוא בכל שנה. ועתה יש לנו לשמוח שחזר לנו דרך התורה. וזה שכתוב (נחמ"ד כג, טו) בשמיני עצרת תהיה לכם פירוש עד עתה היה יד פתוחה למעלה ולמטה לכל הבא. ועתה עצרת תהיה לכם. ובאמת בכל דור מתגלה דרך חדש על פי התורה. זה שכתוב (שם לג, ט) מורשה קהלת יעקב שהוא ירושה המתגלה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה. וחז"ל דרשו⁴³ אל תקרי מורשה אלא מאורסה. פירוש שיש דרכים חדשים בתורה שעדיין לא יצאו מכח אל הפועל. עד שיבוא הזמן והדור אשר ביגיעתם בתורה יתגלו הדרכים הנ"ל. וזהו בחינת ארוסה ולא נשואה.

הענין שבשמ"ע מקיפין בס"ת:

ועל זאת יתפלל כל חסיד אליך. לעת מצוא. במוצאי שבת ומוצאי יו"ט, ובמוצאי התקופה הקדושה הזו. כשלאחר ימים כה קדושים חוזרים שוב לימות החול. ולכל עניני הטרדות והבלבולים. תפלת חסיד היא שהתעלות שהשיג בימים הק'. שנתקיים בו הוציאה ממסגר נפשי. תימשך כן גם לאחריהם. שיוכל להיות משוחרר תמיד מכל המסגרים ויפתח לבבו. ויוכל לפתוח פיו כתפלה לפני השי"ת. כי הנתון במסגרים גם אם כבר רוצה להתפלל אינו מסוגל לפתוח את פיו. ומתפלל שיצא ממאסרו ויהי שליט על עצמו. ומהיר"ט הק' הזה שהוא היום הגדול ביותר של אהבת ה' יומשך לכל ימי השנה כחי הוציאה ממסגר נפשי ואני עבדך כן אמתך פתחת למוסרי.

הענין. דהנה החג נקרא עצרת. וי"ל שהוא ע"ש שעוצר וכנס כתוכו כל סגולות החגים. היינו שיש בו את כחי' האהבה העילאית. שהוא יום הדביקות ויחוד עילאי. והתעוררות מדת אהבה הוא כחי' חג הפסח שמתדו חסד ואהבה. וכן יש בו גם כחי' סוכות דשייכא עוד לימי דין וגבורות ממותקות שהוא יום החתום. ושייך למדת היראה. ועוד יש בו את ענין סיום התורה ושמחת תורה ככחי' חג השבועות מדת תפארת שהיא תורה. דאי אפשר שתהי' דביקות גמורה ככחי' יחוד עליון אלא ע"י התורה. וכחי' זו של שמיני עצרת שעוצר בתוכו כל סגולות החגים. הוא ע"פ המוכח בספ"ק משל למלך שהזמין להיכלו ד' ציירים שכל אחד מהם יצייר קיר אחד בציורים מופלאים. וג' מהם עשו כן בשלש הכתלים. והרביעי בא ועשה ראי על כל הקיר בו נשתקפו הציורים המופלאים של כל ג' הכתלים. כמ"כ החג הק' הזה יש בתוכו כל סגולות הג' רגלים. וע"כ לא נחשכ שמ"ע רגל רביעי אע"פ שהוא רגל כפ"ע. כיון שהוא כולל את הג' רגלים.

הענין שבשמ"ע מקיפין בס"ת: